

СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*М.О. Трущенко, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Анотація: Проаналізовано сучасний стан технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств і визначено чинники, що негативно впливають на його розвиток. Обґрунтовано теоретичні положення стосовно покращення технічного оснащення підприємств аграрного сектору України.

Ключові слова: Матеріально-технічна база, матеріально-технічне забезпечення, сільськогосподарська техніка, технічні засоби, технологічна потреба, знос

В умовах поглиблення ринкових відносин перед аграрними підприємствами постає питання раціонального використання землі й підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Важлива роль у розв'язанні цієї проблеми належить рівню забезпеченості підприємств технічними засобами, як одному з основних чинників розвитку аграрного виробництва. Будь-яка навіть досконала технологія, для її реалізації вимагає забезпечення відповідною технікою. Проте, тривала економічна криза 90-х років минулого століття негативно вплинула на стан технічного забезпечення аграрного сектору. Фізичний і моральний знос основних виробничих фондів в сільському господарстві, призупинення діяльності в галузі сільськогосподарського машинобудування, відсутність коштів на купівлю нової техніки та підвищення цін на неї, призвело до значного погіршення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

Отже, подальший розвиток агропромислового виробництва, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності в цілому, а також покращення стану технічного забезпечення аграрних підприємств, об'єктивно призводить до необхідності дослідження основних причин погіршення стану забезпеченості аграрних підприємств технічними засобами та пошуку шляхів відновлення парку сільськогосподарської техніки.

Важливість вивчення даної проблеми підтверджується великою кількістю досліджень у зазначеному напрямі, зокрема значний внесок зробили провідні економісти-аграрники: Я.К. Білоусько, П.А. Денисенко, В.В. Марченко, Г.М. Підлісецький, В.О. Питулько, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, В.С. Шебанін, В.П. Яковенко та інші. Марченко В.В. і Гузь М.М. зазначають, що у процесі реформування аграрного сектора економіки України протягом останніх років спостерігається тенденція до розшарування новостворених сільськогосподарських підприємств за економічними можливостями. Більшість господарств не можуть купувати сучасну сільськогосподарську техніку. У зв'язку з цим забезпечення аграрного сектора продовжує погіршуватися, що може в подальшому серйозно вплинути на технологію механізованого виробництва польових культур та продовольчу безпеку держави.

На думку вчених-аграрників, зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників обумовило різкий спад їх інвестиційної діяльності, зниження фондозабезпеченості, технічної та енергетичної оснащеності аграрного виробництва. Знос основних засобів у 10 – 15 разів перевищує їх оновлення. Рівень механізації

виробництва всіх видів сільськогосподарської продукції знизився. Ряд важливих технологічних операцій, передбачених регламентами на вирощування сільськогосподарських культур, не виконується, що знижує урожайність і валове виробництво продукції і поглиблює економічну кризу в аграрному секторі. Найбільш гострою є проблема забезпеченості аграрного сектора тракторами і комбайнами. Потреба у відтворенні парку тракторів і комбайнів щорічно зростає, але висока їх вартість ускладнює розв'язання цієї проблеми. Стан машинно-тракторного парку аграрного сектору наблизився до критичного. Виникла реальна загроза повної втрати машинних технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Питання щодо забезпеченості аграрного сектору технічними засобами є дискусійними і потребують більш глибокого дослідження.

Метою роботи є оцінка сучасного стану забезпечення аграрного сектору України сільськогосподарською технікою; дослідження основних проблем, що стримують розвиток матеріально-технічної бази аграрних підприємств; обґрунтування теоретичних положень стосовно покращення їх технічного оснащення.

Підвищення продуктивності праці, отримання з кожного гектару земельної площі найбільших обсягів сільськогосподарської продукції та зниження її собівартості в умовах ринкових відносин нерозривно пов'язано з комплексною механізацією, з раціональними та високопродуктивним використанням сільськогосподарської техніки. Забезпечення функціонування аграрних підприємств в значній мірі залежить від стану їх машинно-тракторного парку, ефективного використання якого має виключно важливе значення. Стан технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні за останні роки значно погіршився.

За розрахунками науковців для нормального відтворення технічних засобів аграрним підприємствам необхідно щорічно купувати їх не менше 8 - 10 % від наявних, а списувати – не більше 6 – 8%. Аналізуючи наявність тракторів і інших сільськогосподарських машин за категоріями господарств можна відмітити, що найбільша частина технічних засобів зосереджена на недержавних сільськогосподарських підприємствах. Так 56,1% тракторів знаходиться у розпорядженні саме таких підприємств, 3,4% - у державних сільськогосподарських підприємствах, 46,9% - господарствах населення, стосовно комбайнів, то 66,2% використовується недержавними сільськогосподарськими підприємствами, 3,1% - державними підприємствами і 28,7% - господарствами населення. Кризовий стан оновлення матеріально-технічної бази аграрного сектора потребує виявлення причин його виникнення та вдосконалення існуючих механізмів технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Основними причинами такого стану є: суттєве зниження платоспроможного попиту на сільськогосподарську техніку в результаті диспаритету цін; неможливість отримання кредитів, оскільки немає реальних гарантій їх повернення; зменшення інвестицій в сільське господарство; відсутність довгострокової стратегії та інноваційної політики держави в розвитку АПК; відсутність найбільш ефективних форм державної підтримки і проектів. Суттєво зменшуються можливості власних джерел оновлення й поповнення машинно-тракторного парку, таких як амортизаційний фонд і прибуток. Практично всі кошти, які необхідно інвестувати в техніку й обладнання, використовуються переважно на фінансування обігових засобів, у тому числі на купівлю насіння, паливо-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, сплату банківських процентів за кредит тощо. Внаслідок чого сільськогосподарські підприємства вимушені скорочувати посівні площі, переходити на примітивні низькоефективні технології, що безумовно призводить до зниження урожайності і збільшення втрат сільськогосподарської продукції. Через фінансову неспроможність сільськогосподарських товаровиробників купувати нову техніку, заводи-виробники, втративши ринки збуту, не розширюють виробництво, не

модернізують виробничі потужності. Вони завантажені на 10 – 20%, знос технічного обладнання досягає 70 – 80%. Відставання вітчизняного машинобудування від зарубіжних аналогів енергетичних засобів, збиральних машин, комбінованих агрегатів сягає майже двох поколінь. Для оновлення машинно-тракторного парку аграрних підприємств на рівні технологічної потреби, як свідчать експертні розрахунки провідних науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки» необхідно щорічно купувати машини і обладнання на суму понад 15 млрд. грн. Із них на оновлення парку тракторів – 3,0 – 3,5 млрд. грн., зернозбиральних комбайнів – 3,5 – 4,0, бурякозбиральних машин – 0,35 – 0,4, кормозбиральних – 1,0, машин для тваринництва – 1,0, техніки загального призначення – 2 – 3 млрд. грн. Крім цього, для підтримання машинно-тракторного парку в роботоздатному стані потрібно 2,0 – 2,5 млрд. грн. на закупівлю запасних частин і ремонтних матеріалів.

Отже, системне погіршення фінансового стану аграрних підприємств із-за збитковості або низької рентабельності виробництва більшості видів сільськогосподарської продукції, поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, відсутність державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників стали основними причинами зниження рівня технічної, енергетичної забезпеченості та фондозабезпеченості. Забезпечення аграрних товаровиробників матеріально-технічними ресурсами у даний час повинно спрямовуватися на створення умов для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва за рахунок потужної матеріально-технічної бази і дозволяти дійове відтворення ресурсів. Для цього необхідно сформулювати і забезпечити належне функціонування відповідних ринків ресурсів для аграрного виробництва, а саме: технічних засобів, складовою часткою якого є ринок вживаної техніки; засобів захисту рослин, органічних та мінеральних добрив; паливо-мастильних матеріалів; техніко-технологічних послуг тощо. Їх формування доцільно здійснювати на таких засадах:

- підвищення якості власних матеріально-технічних засобів, що забезпечить їх конкурентоспроможність із імпортованими;
- створення умов для забезпечення взаємовигідних відносин між постачальниками і споживачами матеріально-технічних ресурсів і послуг для сільськогосподарських товаровиробників, що забезпечить ефективне функціонування, як одних, так і інших;
- формування єдиного інформаційного простору та моніторингу матеріально-технічних ресурсів.

Ми вважаємо, що для збереження сільськогосподарської техніки в аграрних підприємствах необхідно припинити списання і передачу в металобрухт тракторів та іншої сільськогосподарської техніки. В робочому стані стару техніку необхідно підтримувати за рахунок відновлювальних ремонтів з використанням нових деталей та компонентів конструкцій. До такої ж думки схиляються і науковці, які зазначають, що в умовах недостатньої технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва і неможливості підвищення її рівня за рахунок купівлі нових машин надмірне списання технічних засобів економічно невиправдане. Доцільно відновлювати деталі, вузли і агрегати та використовувати їх для ремонту машин. Капітально- відновлювальний ремонт у 2 – 3 рази дешевший за нову машину. Використання відремонтованої техніки, яка б відпрацювала свій нормативний термін, має забезпечити впродовж декількох років виконання не менше 60% обсягів механізованих робіт.

Слід зазначити, що в середньому тільки 20% деталей машин, що потребують капітального ремонту підлягають вибраковці, 25 – 40% придатні для подальшої експлуатації, а інші, можна відновлювати. В процесі відновлення число операцій скорочується в 5 – 8 разів в порівнянні з виготовленням нових, а собівартість не перевищує 40 – 70% вартості при ресурсі відновлених деталей 80 – 90% нового виробу. В умовах

стрімкого скорочення кількісного й якісного складу технічних засобів, окремим підприємствам не під силу придбати високоякісну потужну техніку.

Отже, досить важливим завданням є створення в регіонах мережі підрядних організацій і підприємств, які б на договірних засадах надавали широкий спектр послуг всім категоріям сільськогосподарських товаровиробників у своєчасному та якісному проведенні механізованих робіт: обробіток ґрунту, сівба зернових, технічних і кормових культур, збирання врожаю тощо. Ці підприємства повинні бути укомплектовані високопродуктивними тракторами, зерно-, буряко- та кормозбиральними комбайнами та іншою потужною технікою.

Висновок:

1. Машинно-тракторний парк аграрних підприємств, складається в основному з техніки, яка відпрацювала свій експлуатаційний строк. Протягом 2010 році кількість сільськогосподарської техніки, що вибула в 1,5 – 2,5 рази перевищувала ту, що надійшла до сільськогосподарських підприємств.

2. В умовах недостатньої технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва і неможливості підвищення її рівня за рахунок купівлі нових машин надмірне списання технічних засобів економічно невиправдане. Доцільно відновлювати деталі, вузли і агрегати та використовувати їх для ремонту машин. Капітально-відновлювальний ремонт у 2 – 3 рази дешевший за нову машину. Використання відремонтованої техніки, яка б відпрацювала свій нормативний термін, має забезпечити на протязі декількох років виконання не менше 60 % обсягів механізованих робіт.

3. Досить важливим завданням є створення в регіонах мережі підрядних організацій і підприємств, які б на договірних засадах надавали широкий спектр послуг всім категоріям сільськогосподарських товаровиробників у своєчасному та якісному проведенні механізованих робіт: обробіток ґрунту, сівба зернових, технічних і кормових культур, збирання врожаю тощо.

Список літератури

1. Я. А. Жаліло Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України. – К. : НІСД, 2011. – 39 с.

Проанализировано современное состояние технического обеспечения сельскохозяйственных предприятий и определены факторы, которые негативно влияют на его развитие. Обоснованы теоретические положения относительно улучшения технической оснастки предприятий аграрного сектора Украины.

Матеріально-технічна база, матеріально-технічне забезпечення, сільськогосподарська техніка, технічні засоби, технологічна потреба, знос

The modern state of the technical providing of agricultural enterprises and certainly factors which negatively influence on his development is analysed . Grounded theoretical positions in relation to the improvement of the technical rigging of enterprises agrarian the sector of Ukraine.

Material and technical base, logistical support, agricultural technique, hardwares, technological necessity, wear